מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה. אומר ר"י דדוקא בכלילא שרי שמואל הכא וכן רבי אליעזר דוקא בעיר של זהב שאין כל הנשים רגילות בהן אלא אשה חשובה אבל שאר תכשיטי נשים אסירי אפי' לאשה חשובה לצאת בהן בין הנשים והביא ראיה מס"פ כירה (לעיל דף מו:) דקאמר עולא מה טעם הואיל ואיכא תורת כלי עליהן ומה דחק לומר כן כיון דחזי לנשים חשובות דאפי' לרבנן דאסרי בעיר של זהב לאשה חשובה מודו בשאר תכשיטין אליבא דשמואל דשרי בלילא אפילו לרבנן:

אאבנט של מלכים. שמלבושם הוא ואין להם אבנט אחר ה"ג שרי אי קמרא לאיתתא דמלבושה היא ולא משלפא ומחויא: **תרי המיני** קאמרת. נשון אחד פי' בקונטרס לאיסור[1] ואע"ג דחשיב בפ' כל כתבי (לקמן דף קכ:) בי"ח כליס פוגדא הוא אזור ופי' התם בקונטו' דפוגדא הוא אזור היינו כגון שיש בגד מפסיק בינתים[2] אבל תרי המיני זה על גב זה אסור ולא דמי לכמה מלבושים שאדם לובש בשביל הקור אבל תרי המיני מה הנאה יש[3] ואין דרך לגזור ומשו הוא:

מנקטא פארי. [4]פירורי הפת' ותכשיט הוא:

נזמי האף. ונזמי האזן שרו[5] אבל כפי' בקונטרס ואע"ג דאמר לקמן[6] הבנות יולאות באוטין שבאזניהן ואמר בגמ' דשל מיני לצעווים אסירי דילמא משלפי ואזיל ותכשיט ניהו התם [7]ויותר קל [8]ליטלם ונזמי האחן: **האי יש עליה חותם חייבת חטאת.**

אפיפא אמיר [9]דקתני בהדיא דחייבת חטאת[10]: **רבי נחמיה מטמא.** נראה לר"י [11]דבריש מטהר[12] דלא בעי למימר הלך אף אחר חותמה וכן משמע בהדיא בתוספתא דמסכת כלים [13] דתניא בעבעת של מתכת וחותמה של אלמוג רבי נחמיה אומר הלך אחר חותמה וכיון דבתר חותמה אזיל ברישא מטהר ובסיפא מטמא. מ"ר הר"ן. [14] אלא דנקט תנא סרבא דסיפא. רעק"ש. דאי ס"ד היא של מתכות וחותמה של אלמוג דרישא מודה בה ר' נחמיה א"כ כבר הודה דתכשיט הוא משום המעמיד כבריתא דמטמא להו. רמב"ן. [ועי' מהרש"ם].

רב נסים גאון

גברא רבא אריכתא אתא לבהדיעאי ומטלע. פירוש והוא צולע על יריכו כדמתרגמינן והוא מטלע. והדבר שגרם לו זה פשוט בפ' ג' דתענית (דף כה:) לוי גזר תעניתא בני רחמי ולא אתא מיטרא, אמר לפניו רבונו של עולם עלית וישבת למעלה במרום ואי אתה משגיח על בניך ואתא מיטרא ואיטלע. אמר ר' אלעזר אי ישית אדם דברים כלפי למעלה, שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי למעלה ואטלע. ובמסכת סוכה (נג) בפרק החליל קאלו [אמרו] לוי אחוי קידה קמיה דר' ואטלע. ואמרו בפירוקה הא והא גרמא ליה. אבל מעשה דר' אפס ור' חנינא בר חמא, ומה דאמר רבנו הקדוש בצוויו חנינא בר חמא ישב בראש כו', (מעשה כמפורש) [מפורש] בפרק הנושא את האשה בכתובות ([קג).

עין משפט נר מצוה

כב א ב מיי' פי"ט מה"מ שבת הלכה י' טוש"ע א"ח סי' שג סעיף ה:

כג א מיי' שם הל' ג' סמג לאוין כט:

כד ד טוש"ע א"ח סי' שם סעיף ו:

כה ה טוש"ע א"ח סי' שג סעיף ו:

כו ו מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ח:

תורה אור השלם

1 וְתַגּוֹר אוֹמֵר וְיָקֵם לָךְ וְעַל דַּרְכֶּיךָ נֹגַהּ אוֹר:
איוב כב כח

מוסף תוספות

א. וא"ת כיון דאשה חשובה לא שלפא ומחויא, כל מה ששנינו שהוא אסור דלמא שלפא ומחויא תהא מותר באשה חשובה, וזה לא אמר שום תנא וסתמא קתני לה בכל הנשים. רעק"ש. ב. לעיל. תוס' הל"ש. ג. הילכך שרי לדידהו. תוס' הל"ש. ד. דלא פלוג רבנן. תוס' הל"ש. ה. [ולא כ]פירש"י דאשמועינן דאניסכא תכשיט הוא ואע"פ שהוא חשוב מאד מידי דהוי אאבנט של מלכים שעשוי אניסכא וכל ישראל בני מלכים דלא כרבנן (לקמן קיא.). רעק"ש. (ועי' מהר"ם). ו. דאין דרך לחגור שתי חגורות. תוס' הל"ש. ז. דפונדא הוא על החלוק והחגור הוא על כל הבגדים. רעק"ש. ח. לו בו. תוס' הל"ש. ט. רש"י פירש שהוא בגד שיש לו שנצים כגון מכנסיים ומכניסין בה רצועה רחבה וקושרה סביב צוארה והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומצוייר בזהב ונקרא מנקטא פארי על שם שמקבלין. פסקי הל"ש סימן ו'. י. שנופלין מפיה שלא יטנפו בגדיה. פסקי הל"ש סימן ו'. יא. לפי שטורח להסירן. תוס' הל"ש. יב. חוטין. תוס' הל"ש. יג. [ג]אורחא דתלמודא הוא בהרבה מקומות דכי קאי ברישא דיק מרישא ושביק סיפא דמפרשה בהדיא. רפנ"ש.

יד. [ד]אסיפא דוקא קאי, אבל. רפנ"ש. טו. בהיא של מתכת וחותמה של אלמוג, והיינו דמפרש ואזיל שהיה ר' נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה וכיון דבתר חותמה אזיל ברישא מטהר ובסיפא מטמא. מ"ר הר"ן. טז. אלא דנקט תנא סרבא דסיפא. רעק"ש. דאי ס"ד היא של מתכות וחותמה של אלמוג דרישא מודה בה ר' נחמיה א"כ כבר הודה דתכשיט הוא משום המעמיד כבריתא דמטמא להו. רמב"ן. [ועי' מהרש"ם].

מסורת הש"ס

כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו [6]ת"ר לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים לא תצא ואם יצתה פטורה [7]רבי אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחלה במאי קמיפלגי ר"מ סבר משוי הוא ורבנן סברי תכשיט הוא דילמא שלפא ומחויא ליה ואתיא לאתויי ור"א סבר מאן דרכה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה ואשה חשובה לא משלפא ומחויא כלילא רב אסר ושמואל [8]אשרי דאניסכא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי דארוקתא מר סבר אניסכא עיקר ומר סבר ארוקתא עיקר רב אשי מתני לקולא [9]דארוקתא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאניסכא מר סבר דילמא שלפא ומחויא ואתי לאתויי ומר סבר מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא [10]א"ל רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב כלילא שרי [11]אמרו ליה לרב אתא גברא רבה אריכא לנהרדעא ומטלע ודרש כלילא שרי אמר מאן גברא רבה אריכא [דאיטלע] לוי ש"מ נח נפשיה דרבי אפס ויתיב ר' חנינא ברישא ולא הוה ליה אינישׁ ללוי למיתב גביה [12] וקאתי להכא ודילמא נח נפשיה דרבי חנינא ור' אפס כדקאי קאי ולא הוה ליה אינישׁ ללוי למיתב גביה וקאתי להכא אם איתא דרבי חנינא שכיב לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ותו דרבי חנינא לא סגי דלא מליך דכי הוה קא ניחא נפשיה דרבי אמר חנינא בר' חמא יתיב בראש וכתיב בהו בצדיקים [13]ותגור אומר ויקם לך וגו' דרש לוי בנהרדעא כלילא שרי נפיק עשרין וארבע כלילי מכולה נהרדעא דרש רבה בר אבוה במחוזא כלילא שרי ונפקו תמני סרי כלילי מחדא מבואה אמר רב יהודה אמר רב שמואל קמרא שרי איכא דאמרי דארוקתא ואמר רב ספרא מידי דהוה אטלית מוזהבת ואיכא דאמרי [14]דאניסכא ואמר רב ספרא מידי דהוה אאבנט של מלכים א"ל רבינא לרב אשי קמרא עילוי המיינא מאי א"ל [15]תרי המיני קאמרת אמר רב אשי [16]האי רסוקא אי אית ליה מפרחייתא שרי ואי לא אסיר: ולא בקטלא: מאי קטלא מנקטא פארי: נזמים: [17]נזמי האף: ולא בטבעת שאין עליה חותם: הא יש עליה חותם חייבת אלמא לאו תכשיט הוא ורמינהו [18]תכשיטי נשים טמאים ואלו הן תכשיטי נשים קטלאות נזמים וטבעות וטבעת בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם ונזמי האף אמר רבי זירא לא קשיא הא ר' נחמיה הא רבנן [19]דתניא [20]היא של מתכת וחותמה של אלמוג טמאה היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה ורבי נחמיה מטמא שהיה ר' נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה בעול הלך אחר סמלוניו בקולב

כדעבד ליה ר' עקיבא לדביתיהו. במסכת נדרים (דף נ.): **גלילא.** על פלחתה היא קושרתו מאזן לאזן יש שכולו טס זהב שקורין לימ"ל ויש שעושין ממשי טווי עם הזהב שקורין פריז"ש: **דניסקא.** טס העשוי כולו מניסקא דהיינו זהב או כסף דבר הניתך: **דאסיר.** מגו דחשיב גזירה דילמא שלפא ומחויא: **דארוקתא.** רלועה שמלויירת בזהב ובאבנים טובות: **אניסקא.** דאית ביה עיקר ומחויא ליה ומר סבר ארוקתא הוא עיקר דדיליה ולא חשיב ליה ולא מחויא ליה: **כולי עלמא לא פליגי דשרי.** דארוקתא עיקר: **בפירוש אמרת לן משמיה דרב.** לפני מלייך קודם שבכתת תלמודך: **גלילא שרי.** אלמא דרב אסיר עיקר דמוקי פלוגתא בדניסקא אבל בארוקתא מודה רב ואיכא לאוקמי לדידיה בארוקתא: **גברא רבה אריכא ומטלע.** לוי איטלע דאמוי קילה קמיה דרביו: **נח נפשיה דרבי אפס.** במסכת כתובות בהנשא (קג:) אמרינן דבי שכיב רבי אמר רבי חנינא בר חמא יפה בראש ולא קיבל עליו רבי חנינא שהיה רבי אפס גדול ממנו שתי שנים (ב) ויתיב רבי אפס בראש ומתוך שהיה רבי חנינא חשוב לא נכנס לבית מדרשו והיה יושב בחוץ ומשום כבודו יושב לו לוי אצלו: **וקאתי נהכא.** אלא היה רבי חנינא גדול הימנו לא בחורה ולא בשנים ולא ניקם ליה לוי ובא לכאן: **לוי לרבי אפס מיכף הוה כייף ליה.** שהרי זקן ממנו: **קמרא.** אבנט חשוב יש שעושין אותו טס של זהב ויש שעושין אותו לרועה משבצות זהב ואבנים קבועות בו: **מידי דהוה אטליס מוזהבת.** דהוי תכשיט ושריא ולמיתלף ואתוי נמי לא חיישינן שאין דרך להמיר אזורו בשום ויפלו בגדיו: **אאבנט של מלכים.** שעשוי כולו דניסקא (ג) וכל ישראל בני מלכים לאויש לו: **תרי המיני קאמרת.** הא ולאי מעאו הוא ואסור לשון תלמידי רבינו יצחק (ג) נ"ע [ובתלמידי] רבינו הלוי מצאתי מותר והרלאשון נראה לי משום דגבי הלנת לדיקה מיגין לר' יוסי שמנה עשר כלים והתם חד חגור הוא דמיגין בכל כתבי הקדש (לקמן דף קכ.) ואי שני חגורות שרי לכתחילה ניימני התם תרי: **רסוקי.** תחיכת מעיל לחבה: **אי איתי ליה מפרחייתא.** רלועות קצרות תלויות בה לקושרה בהם ולהדקה סביבותיו: **שרי.** דמיהדק שפיר וליכא למיחש דילמא משתרי קטרי ונפיל ואתי לאיתויי: **מפרחייתא.** פירוש ר"ל בלע"ז: **מנקטא פארי** (ד). מוסטינ"ל והוא בגד שיש לו שנצים כעין מכנסים ומכנסת בו לרועה לחבה וקושרת סביב לוארה והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומצוייר

בזהב וי"מ כמין מלי עגול עשוי כמין כלבוסא (ה) ואוחזת בו מפתחי חלוקה והפגם בולע לוארה והוא של זהב לוי"ה: **נזמי האף.** אבל נזמי האוזן מותרין לכתחלה דטריחא לה מילתא למישלף ואתוי מפני שאוניה מכוסות בקשורין: **ולא בטבעת שאין עליה חותם.** קתני מתניתין דאסר תכשיט הוא לה ומשום דילמא משלפא ומחויא הוא דמיתסר: **הא יש עליה חותם חייבת חטאת.** דלאו תכשיט הוא והוי משאי: **נזמים.** נזמי האוזן: **וטבעת בין שיש בו.** לומר וטבעת שאמרנו בין שיש עליה בו': **הא רבי נחמיה.** דאמר עיקר טבעת אלדעתא דחותם הוא חייבת חטאת דתכשיט הוא דאין דרך לאשה לחתום ולשלוח שלוחים שאין חותם עשוי אלא לאדם גדול וממונה והא דקתני תכשיט הוא רבנן דאמרי גופה של טבעת עיקר ואלדעתא דטבעת נפקא ביה וטבעת ולאי תכשיט הוא: **טמאה.** דטבעת עיקר והוה ליה פשוטי כלי מתכות: **היא של אלמוג וחותמה של מתכת טהורה.** דהוה ליה פשוטי כלי עץ: **הלך אחר סמלוניו.** ואם של מתכות הם טמא: **סמלוניו.** העול שלהם לא היה פגום כשלנו אלא חלק וטוקנים בו שני נקבים וביניהם כעובי עורף הסור ומוחזין בהן שתי יחדות והם סימלוניו: בקולב

דלא איתמרא בהדיא לא שרינן לה דדילמא לא שרי אלא דארוקתא. **אמר רב ששת** קמרא שרי, הוא חגור שבמתנים כגון אבנט רחב, מדבעא רבינא מרב אשי קמרא עילוי המיינא מאי, ואמר ליה תרי המיני קאמרת, ש"מ דקמרא המיינא הוא. והא דרב ששת איתמר בה תרי לישני, ולישנא בתראה אניסכא שרי. פי' כלילא וקמרא, חתיכות חתיכות של זהב נקובות ובהן מרגלית ומעמידין בחוטין שמכניסין בנקבין. נמצא דאניסכא כגון מלאכת אבנט של מלכים כי כן מלאכתן להיעשות בחוטין. דוקתא מטלית, שנמצא בין כלילא בין קמרא חתיכות ומרגליות קבועות במטלית שנמצאת מלאכתן כגון מלאכת טלית מוזהבת. **אמר רב** אשי דיסוקא, פי' חגור של עור, אי אית ביה מפרחייתא שרי וחכשיט הוא ואי לא אסור, פי' אם יש לו מפרחייתא, חתיכות יוצאות ונעדפות ממנו לימינו ולשמאלו תכשיט הוא, ואי לא אינו מלאכת תכשיט ואסור לצאת בו בשבת כי אינו קבוע. **קטלא,** תכשיט בצוואר כגון ענק, והיא בלשון ערבי מכנקא. **נזמים.** יש נזמי האף ונזמים שבאזנים. ולא בטבעת שאין עליה חותם, הא יש עליה חותם משאר, ואם תצא בו חייבת חטאת, אלמא לאו תכשיט הוא. איני, והתניא תכשיטי נשים [טמאין] עיר של זהב, קטלאות, נזמים וטבעת, אחד טבעת שיש עליה חותם ואחד טבעת שאין עליה חותם ונזמי האף. ומשני ר' זירא בטבעת של אלמוג וחותמה של מתכת, ומתניתין [כרבנן] דכלים פרק י"ג דאמרי אחרת, [וכיון] לענין טומאה לאו כלי הוא, לענין שבת נמי לאו כלי הוא ומשוי הוא. הא ברייתא ר' נחמיה היא דמשוי ליה לענין [טומאה] מנא, לענין שבת נמי תכשיט הוא, דתנינן טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג [טמא, היא של אלמוג] וחותמה של מתכת טהורה, ור' נחמיה מטמא. **סימלוניו.** פי' רצועות שהן בעול דתנינן בתורת כהנים מיד בא ושיבר העול וקיצץ סימלוניו, כדכתיב ה' צדיק קצץ עבות רשעים.

הגהות הב"ח

(א) גמ' למיתב נגי וקם וקלתי: (ב) רש"י ד"ה מה נפשיה וכו' שתי שניים ומחצה ויתיב: (ג) ד"ה מרי וכו' ר' יאמק בר יהודה נ"ע: (ד) ד"ה מנקטא פארי. נ"ב ע"ל כדף מ ע"ב במה שפירש"י: (ה) בא"ד כמין כלבוס כזה:

גליון הש"ס

גמ' א"ל רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף. לקמן קמו ע"ב: רש"י ד"ה אאבנט וכו' וכל ישראל בני מלכים. עיין לקמן דף קמ ע"ב: תוס' ד"ה נזמי האף וכו' לישלם מנזמי האזן. עיין תפו' ב"ח החדשות סי' מ"ח:

לעזי רש"י

למ"א. טס, לחב (לוח דק של מתכת). פריז"ש [פרייז"ש]. נזר רקום בזהב. פינדצ"א [פינדצ"ן]. שרוכים, כתפיות (להדק בגד של הגוף). מוסטינ"א. לבובה (חתיכת בד המקשטת את החזה, שהיא קשורה בשרוכים ובה חוטי-זהב).

מוסף רש"י

לוי לר' אפס מיכף הוי כייף ליה. קודם שיגלה ממקומו, אבל לר' מגיעה לא כייף (כתובות קג.). **רחומה** של אלמוג. עפי אלמוגים וזהו נאה (לעיל נב.). **טמאה.** דבתר בעבעת אזלינן ופשוטי כלי מתכות עמאים (שם).

רבינו חננאל

כדעבד ר' עקיבא לדביתהו. ת"ר לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצתה חייבת חטאת דברי ר' מאיר, וחכ"א לא תצא ואם יצאת פטורה. ר' אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחילה. **כלילא, רב אסר ושמואל** שרי. פי' נסכא, חוטין מלשון מסכת (כלים פכ"א), רוקתא, מטלית. וקי"ל כרב אשי דהוא בתרא דאמר ארוקתא כ"ע לא פליגי דשרי, כי פליגי בכלילא דאניסכא, רב אסר ושמואל שרי. וקי"ל כרב באיסורי, ואע"ג דאיכא למימר מעשה רב והא דדרש לוי בכלילא [שרי] ונפקו כ"ד בלילי מנהרדעא, וכן הא דדרש רבה בר אבוה בחמוזא בכלילא שרי, בכלילא דאניסכא דרשי דשרי, כיון

בקולב הלך אחר מסמרותיו בסולם הלך אחר שליבותיו בערסי הלך אחר שלשלותיו וחכמים אומרים [ו]הכל הולך אחר המעמיד רבא אמר לצדדים קתני יש עליה חותם תכשיט דאיש אין עליה חותם תכשיט דאשה רב נחמן בר יצחק אמר [ז]טומאה אשבת קרמית טומאה [ח]כלי מעשה אמר רחמנא וכלי הוא שבת משום משוי אמר רחמנא אין עליה חותם תכשיט יש עליה חותם משוי: ולא במחט שאינה נקובה: [א]למאי חזיא אמר רב יוסף הואיל ואשה [ב]אוגרת בה שערה א"ל אביי ותהוי כבירית טהורה ותשתרי אלא תרגמא רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף הואיל ואשה חולקת בה שערה בשבת למאי חזיא אמר רבא טס של זהב יש לה על ראשה בחול חולקת בה שערה בשבת מניחתה כנגד פדחתה: **מתני'** [ב]לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא [ג]ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בתפילין [ד]ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה [ה]ולא בשריון ולא בקסדא ולא במגפיים ואם יצא אינו חייב חטאת: **גמ'** סנדל המסומר מאי טעמא אמר שמואל שלפי הגזרה[ו] היו והיו נחבאין במערה ואמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא נהפך סנדלו של אחד מהן כסבורין הם אחד מהן יצא וראוהו אויבים ועכשיו באין עליהן דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהם אויבים רבי אילעאי בן אלעזר אומר במערה היו יושבין ושמעו קול מעל גבי המערה כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים רמי בר יחזקאל אמר בבהכ"נ כסבורין יושבין ושמעו קול מאחורי בהכ"נ כסבורין היו שבאו עליהם אויבים דחקו זה בזה והרגו זה את זה יותר ממה שהרגו בהן אויבים באותה שעה אמרו אל יצא אדם בסנדל המסומר אי הכי בחול נמי ליתסר מעשה כי הוה בשבת הוה ביום טוב לישתרי אלמה תנן משלחין

נקולב. הוא כמין עמוד רחב מלמטה ודק מלמעלה ומיטלטל והחגווי מעמידו לפני חלון חנותו ומסמרין תחוכין בו ותולין בהן חבטיס ולקועות למכור: **בערסא.** פי' שמריי"ל בלע"ז והן מחזיק גדולות לשקול ממר ושעוה ונתשת והן של עץ: **הלך אחר שלשלותיו.** שהלוי בהן וחוט של מתכת הן טומאות: **המעמיד.** גוף הטבעת מעמיד החוטס והעול מעמיד את סמלוניו והקולב את מסמרותיו והסולם את שליבותיו שהרי בהם קבועים והערסא הוא עץ [ח] לרוץ שהקנה שקורין י"ש"ל והלשון תחוב בו והשלשלות קבועות בקנה וכולן העץ לרוץ מעמידן שהוא פלייי"ל שאתי כפות המחזיק תלויות בב' רלתין: **רבא אמר.** בריית"א דקתני וטבעת הוי תכשיט בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם לאו אריש דאריי בתכשיטי נשים קיימי תרוייהו אלא חד תכשיט דאיש וחד תכשיט דאשה ולגדלין קתני: **עומאה אשבת קרמית.** הא דקתני וטבעת הוי תכשיט בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם לאו אריש תכשיט נשים אלא חד תכשיט דאיש וחד תכשיט דאשה ולגדלין קתני: **למאי חזיא.** לתכשיט דקתני אינה מייבת חטאת: **אוגרת בה שערה.** היולת חוץ לקישוריה כורכתו סביב המחט ותוחבת המחט בשבכה מתחתיה שלא ירלאה שערה: **ותיהוי כבירית.** דתנא מתניתין (לקמן דף סג.) בירית טהורה מלגמע ויוצאין בה. והיא כמין אצעדה שעושה לשוקיה מעל בתי שוקיה להדקן שלא יפלו על רגלה: **טהורה.** דלאו תכשיט היא אלא משמיש לבתי שוקיה והוי (ג) כטבעת הכליס דאמרן טהורות בפרקין לגעיל[ו] ויוצאין בה שלריך לה עם בתי שוקיה ולא הוי משאוי ויוצאין דכיון דלגייעותא היא לא שלפא ומחוי והאי מחט נמי לגייעות דשער בשבה ערוה ולא מחוי ואמאי לא תנא לבתחילה: **חולקת.** לכאן ולכאן באמצע ראשה שקורין גריי"ל בלע"ז: **ובשבת למאי חזיא.** הרי בשבת אינה חולקת שערה: **טס של זהב יש לה על ראשה.** אחד והשני עוקן הוי: **בחול חולקת שערה.** בעוקן: **ובשבת.** תוחבת העוקן בשבכה והטס שבראשה השני מונח על פדחתה: **מתני' סנדל המסומר.** של עץ הוא ותוחבין מסמרות (ג) למעלה לחזק התחתון עם העליון [ו] (הגר עם העור שלמעלה הימנו ויש לו שתי פיות ותוחב רגלו בו) וגגמרא מפרש מאי טעמא גזרו ביה: **ולא ביחיד.** ולא בסנדל יחיד: **בזמן שאין ברגלו מכה.** בש"ס ירושלמי[ז] מפרש דלא ליאסדיה בטעין ליה לחבריה מותי כנפיה. ולשון רבותי דילמא מחייכי עליה ושקיל דשליף ליה וממטי ליה בידיה בשבתא שבת. ומיהו בזמן שיש ברגלו מכה שרי וגגמרא בעי בהי מיגייהו יהיב ליה: **ולא בתפילין.** כדמפרש טעמא בגמרא (לקמן דף סא.): **ולא בקמיע.** שכותבין וטוענין לרפואה: **שאינו מן המומחה.** אבל בקמיע מומחה שרי דתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו: **שריון קסדא ומגפיים.** מפרש בגמרא[ח] : **אינו חייב חטאת.** דכולהו מין מלבושין הינהו בחול למלחמה: **גמ' שלפי הגזירה[ו] היו.** בני אדם הנשמטים מן הגזירה היו: **הנכנס יכנס.** הרוצה ליכנס יכנס שהנכנס ירלה תחלה שאין אדם רואה: **והיוצא אל יצא.** שמא יש אויבים מבחוץ והוא לא ידע וירלאוהו ויבינו שאנו כאן: **נהפך סנדלו.** שיש לו שתי פיות ויכול לגועלו מב' לדדין אבל ניכר מי הוא לפנים ומי הוא לאחור וכשגועלו זה הפוך גרלה הנכנס כאילו הוא יוצא וניכר מקומו בקרקע: **והרגו זה את זה.** בדחיקתן שהיו סנדליהן מסומרין כעין חותם שעושין לרגלי הסוסים ראשיהן עגים: **אל יצא.** הלים בשבת דלמפרש לקמיה דבשבת היה מעשה ומעין המאורע אסרו: **אלמה תנן.** במסכת ביצה:

רב נחמן בר יצחק אמר **טומאה אשבת קא רמית.** דאפילו בלאו טעמא דהוי תכשיט לגיש היא טומאה מכל כלי מעשה[א] והשתא בין לרבא בין לרב נחמן בר יצחק מוקמי תרוייהו כרבי נחמיה ולא מטומאת מטעם תכשיט דאשה[ב] אלא מטעם תכשיט דאיש או מטעם הוי כלי מעשה ולגדלין קתני בין לרבא בין לרב נחמן בר יצחק:

למאי חזיא. פי' בקונטרס למאי חזיא[ג] והא משוי הוא וקשה לר"י דאם כן מאי משני הואיל ואשה חולקת בה שערה אמו משוי הכי לא הוי משוי והא אינו לא מלבוש ולא תכשיט אלא גלא ראשה לפרש למאי חזיא למה היא רגילה לגאת בה [ד]בחול אמר רב יוסף כו' ובתר הכי פריך ובשבת למאי חזיא נהי שרגילה לנושאה[ה] בשביל שאריכה לחלק בה שערה בשבת תיהוי משוי כיון דאינו לא מלבוש ולא תכשיט ובקונטרס פי' בסמוך בשבת למאי חזיא והלא בשבת אינה חולקת שערה וקשה לר"י חדא דהא מנא ליה דאסור לחלק בה שיער בשבת[ו] ועוד דאמאי פריך והא אסור[ז] דאפילו יהא מותר[ח] תקשה והא משוי הוא[ט]:

הואיל ואשה אוגרת בה שערה. [י]נראה לר"י שתוחבת המחט בתוך הסבכה[יא] ודוחקת את הסבכה כדי שלא יפלו שערותיה חוץ לקישוריה[יב] והשתא אתי שפיר דהוא כעין בירית שתוחבת בתי שוקיה שלא יפלו[יג] ולא כפירוש הקונטרס: **ותיהוי כבירית טהורה ותשתרי.** פירש בקונטרס דכי היכי דהתם לא חייש לדילמא משלפא ומחוא הואיל ולגייעותא עבידא ה"נ לא חייש לדילמא משלף ומחווי מהאי טעמא וקשה לר"י דהא [יד]כבלים אין יוצאין בהן בשבת [טו]דחייש דילמא משלפא להו משום דהוי תכשיט כמו שתפרש אע"ג דלגייעותא עבידא[טז] כמו בירית דהכל ענין אחד אלא שבירית בתחת וכבלים בשאים כדאמרינן לקמן (דף סג:) ועוד דלמה לו להזכיר כאן טהרת בירית הוה ליה למימר ותיהוי כבירית ותשתרי ונראה לר"י דה"פ ותהוי כבירית שיוצאין בה לפי שהיא טהורה משום שאינה תכשיט דאינה נוי לאשה כיון דאינה כ"א בתחת והוא כטבעת הכליס דאינה כ"א לגורך בתי שוקיה[יז] ה"נ אלי ממטו שהיא טהורה לפי שאינה אלא כטבעת הכליס תשתרי דאינה תכשיט וא"ת אמאי לא משני השתא כמין טס של זהב יש לה בראשה כדאמרינן בגמרא דבמקום עם הטליון[יח] שערה לא היתה מניחתה לעולם כנגד פדחתה[יט] ואינה חשובה תכשיט אלא טס וקשה לרשב"א לפירוש זה דכיון דמחט שאוגרת בה שערה היא טהורה היכי קאמר לעיל (דף נב:) אבל לענין טומאה דא ודא אחת היא הרי יש חילוק אפילו בשאינה דאותה שאינה אוגרת בה טומאה ואותה שאוגרת בה טהורה ולריך לומר[כ] דאטומאה נמי פריך ותיהוי טהורה כבירית שהיא טהורה גם תשתרי לאתת בה:

ומניחתה כנגד פדחתה. השתא לא היה לריך לומר שחולקת בה שערה אלא אחת מפרש: **ושמעו קול מעל גבי המערה.** קול של סנדל המסומר: (שיין לא:ב) **לא** [כא]**בסנדל שאינו תפור.** תימה לר"י והא קתני סיפא זה הכלל כל שיאותין בו משלחין אותו ביו"ט ומפרש בגמ' דכל שנאותין בו בחול קאמר וסנדל המסומר ניאותין בו בחול ואמאי אין משלחין אותו ביו"ט וי"ל דהתמיהו בו לפי שבא תקלה על ידו כי היכי דאסר ליה בשמעתין ר' אלעזר בר' שמעון לטלטולו לכסות בו את הכלי או לסמוך בו כרעי המטה אע"פ [כב]שאר כלים שמלאכתן לאיסור שרי לטלטלן לגורך גופן ומקומן וזה הכלל דקתני התם לא קאי אלא אמנעל שאינו תפור[כ] ונראה לר"י דאפי' לרבנן דר' אלעזר דשרי לטלטל לגורך גופו ומקומו אסור לשלחו בכריס שמלאכתן לאיסור כיון שבאת תקלה על ידו ליכא שמחת י"ט:

מן

מסורת הש"ס

א) [לעיל טו:], ב) לקמן קכב., ג) [גי' הערוך בערך חגב חוגבת], ד) [לעיל נג:], ה) כס"ל: השמד, ו) [לף נב.], ז) כס"ל מוחק זה, ח) [שבת פ"ו ה"י"ב], ט) [לקמן סב.], י) כס"ל: השמד, וכן לשלן, כ) [ל"ל מגדלן], ל) [ל"ל מגשלן], מ) [לקמן קכד.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המעמיד וכו' והערסא הוא עץ הארוך שהוא קנה שקורין: (ב) ד"ה טהורה וכו' והרי הוא כטבעת: (ג) ד"ה כגדל וכו' מסמרות לחזק כל"ל ותיבה למעלה ממתק:

גליון הש"ם

מתני' ולא בשריון. עי' לקמן סד ע"ב בכס"י ד"ה כל שלמרו:

לעזי רש"י

אישתרייד"א [אישתדיר"א]. מאנויים (באיטלקית).

ייש"א [ישיא]. מוט, כן של מאנויים.

פלייי"ל. קנה-המאנויים.

גריו"א. פסוקת, שביל (בשפנרות).

רבינו חננאל

קולב. יש מי שאומרים ממיני תכשיט הוא להשמיע קול כדורך בבת ומחזקו במסמרים. שליבות ושלשלאות, פשוטות הן. **רבא** אמר הא מתניתא לצדדין קתני, אין עליה חותם תכשיט דאשה, יש עליה חותם תכשיט דאיש. והדין כך הוא שיהא האיש מותר לצאת בטבעת שיש עליה חותם, והאשה בטבעת שאין עליה חותם, מפני שתכשיט הוא להן וכל תכשיט שרי, אלא משום גזירה[ו] דרבא כדבענין למימר לקמן (סד.), דאמר פעמים שהאשה נותנת לבעלה טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל האומן עד שמגיע אל האומן, ופעמים שהאיש נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להניחה בקופסא ומניחתה באצבעתה עד שמגעת לקופסא, לפיכך אסרו אחד האיש ואחד האשה לצאת בין בטבעת שיש עליה חותם בין בטבעת שאין עליה חותם. רב נחמן בר יצחק אמר טומאה אשבת קרמית כו'. **ולא במחט שאינה נקובה.** אוקימנא כדתניא כמין טס של זהב יש לה על ראשה, בחול חולקת בה שערה, בשבת מנחת על פדחתה, ונרי הוא לה. **לא יצא בסנדל מסומר** כו'. מ"ט שלפי השמד כו'. פשוטה היא.

ו) עי' בכס"מ שתמה ע"ד רבינו מזה.

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"י מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנ סעיף ט:

כח ב מיי' פ"י מהל' שבת הלכה ג:

כט ג מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ז:

תורה אור השלם

1 וְזֹאת מִשְׁפַּט הָאֵלֶּעָזָר הַכֹּהֵן אֶת הַזָּהָב מֵאִתָּם כֹּל כְּלִי מַעֲשֵׂהוּ: במדבר לא נא

מוסף רש"י

ולא בשריון כו'. משום מרלוית העין שלא יתפזהו בליסור (לקמן סד:).

מוסף תוספות

א. אבל לגבי שבת משום תכשיט הוא, אין עליה חותם תכשיט יש עליה חותם משוי. ריטב"א. ב. דאילו לרבנן אפילו טבעת שיש עליה חותם תכשיט הוא לאשה כדאמר ר' זירא. ריטב"א. (ועי' תוס' הרא"ש ותוס"ש בלים פי' יז ס"ק יד, מגא מרעיס שפ"ח). ג. בשבת. ריטב"א. ד. אפי'. תוס' הרא"ש. ה. בחול. תוס' הרא"ש. ו. דאינה תולשת השיער, אפילו לחוף ולפספס מותר (לעיל נ:) דקי"ל כר' שמעון דדבר שאין מתכוין מותר. ספקי הרא"ש מי' ז'. ז. דמשמע וכו' שאלו היתה חולקת שערה בשבת לא היה בה משום משוי ואמאי. מי' הר"ן. ח. לחלוק בו שערה. תוס' הרא"ש. ט. [ד]הרי אין זה תכשיט אלא כלי. מי' הר"ן. שהרי אינה יכולה לצאת בכל הדברים הצריכים לה כיון שאינם לא מלבוש ולא תכשיט. הילכך צריך לפרש כדפי' לעיל. תוס' הרא"ש. י. פרש"י שער היוצא חוץ לקשוריה כורכתו סביב המחט ותוחבת המחט לתוך קשוריה שלא יראה שערה, ויותר. ספקי הרא"ש סימן ז'. יא. כשהיא רחבה. ריטב"א. יב. ומיהו בנטילת מחט עצמו ליכא גילוי שער אלא שהשבכה משתרבבת ואח"כ יתגלה השער. ריטב"א. יג. שאם היתה שולפת הבירית לא היה שוקה מתגלה מיד אלא לאחר שנפלו בתי שוקיה. תוס' הרא"ש. יד. לקמן גבי בירית שהורה הוצאתן בה בשבת [אמורי]. תוס' הרא"ש. טו. והא דאין יוצאין בכבלים בשבת משום. תוס' הרא"ש. טז. להחזיק בתי שוקיה. תוס' הרא"ש. יז. וע"י כך מותר לצאת בה בשבת דליכא למיחש דילמא שלפא. תוס' הרא"ש, וכש"ל. יח. אלא כנגד העורף. תוס' הרא"ש. יט. דתרתי פריך כלומר תהא בבירית לגמרי. רשב"א. כ. ואידך, שאין ניאותין בו בחול כיון שהוא בלי תפירה. פי' הר"ן.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אין בין יו"ט לשבת בו'. ואע"פ דבפ' משילין (ביצה דף לז. וש"ס) ולקמן בפ' כל הכלים (דף קכד. וש"ס) מוקמינן לה כב"ש לאי כב"ה הא[א] אמרי מתוך שהותרה הצערה לגורך הותרה גמי אגא לגורך [ב]מ"מ דמי טפי יו"ט לשבת הואיל ולא שריא אאר דברים אגא מעטה שהותרה לגורך אוכל נפש[ג]:

השתא חמש שרינן בו'. [ד]בפרק קמא דסוכה (ד' כ: וש"ס) גבי רבי יהודה מכשיר עד אربעים וחמשים אמה לא פריך הא[ה] חמשים כו' וכן ברים אע"פ (כתובות דף מ. וש"ס) גבי אבל חכמים אומרים משהה אדם עם אשתו אפילו שתים ושלש שנים בלא כתובה וגלאה לר"י דכל היכא דפשיטא ליה דבעי למימר אפי' טובא לא פריך[ה] אבל הכא ליכא לפרושי ד' וה' אפילו טובא דא"כ התרתה סנדל המסומר וכן בפרק בנות כותים (נדה דף ל:) וש"ס) פריך [גבי] וכמה היא קיבוייה ר' מאיר אומר אפילו מ' וג' יום בליכא למימר אפילו טובא[ו] דאין סנדל שיחשב דם קיטוי מיום תחילת עיבורה[ז] ומשמע ליה בכל הני דשיעורא בתרא דוקא ולהכי פריך דלימא שיעורא בתרא ולא לימא שיעורא קמא ולקמן בפרק מפנין ד' וה' קופות (דף קכו:) פריך גמי הא[ח] חמש שרי ד' כו' משמע ליה[ט] דטפי לא שריגן משום טורח שבת ומשני רב מסקא[י] ד' מאוגר קטן חמש מאוגר גדול ושמואל משני[יא] ד' וה' אפילו טובא כדאמרי אינשי דסבר אפילו טובא מלי לפנות ובלבד שלא יגמור את האוגר פי' קרקעית האוגר משום אשויי גוונות וכדאמרן אתם וא"ת דבפרק אע"פ (כתובות דף פ. וש"ס) אמרינן תיובתא יונק והולך אפילו ד' וה' שיש ולא פריך אף על גב דהוי דוקא מדפריך אתם מחבילתו על כתפו ומשני אידי ואידי חד שיעורא וי"ל[יא] הא בכתוב הא בגריא והא דאמרינן בפרק הזרוע (מולין דף קלב:) כהן טבא שתים וג' שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות אומר ר"י דנקט שתים לרבי דאית ליה בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:) דבתרי זימני הוא חזקה וג' לרשב"ג[יב]:

לעבר

[ו](משלחין אכלים בי"ט בין תפורין בין שאינן תפורין)[ז] [ב]אבל לא סנדל המסומר ולא מגעל שאינו תפור [ג](בי"ט) בשבת מ"ט דאיכא כינופיא בי"ט נמי איכא כינופיא תענית צבור איכא כינופיא ליתסר מעשה כי הוה בכינופיא דאיסורא הכא כינופיא דהתירא הוה ואפילו לר'[ד] חנינא בן עקיבא[ה] דאמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה וכמעשה שהיה הני מילי ירדן דשאני משאר נהרות אבל י"ט ושבת כי הדדי נינהו[ו] דתנן אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד א"ר יהודה אמר שמואל [ז]לא שנו אלא לחזק אבל לנוי מותר וכמה לנוי ר' יוחנן אמר חמש בזה וחמש בזה ור' חנינא אמר שבע בזה ושבע בזה א"ל ר' יוחנן לרב שמן בר אבא אסברא לך לדידי שתים מכאן ושתים מכאן ואחת בתרסיותיו לר' חנינא ג' מכאן וג' מכאן ואחת בתרסיותיו מיתיבי סנדל הנוטה עושה לו שבע דברי רבי נתן ורבי מתיר בי"ג בשלמא לרבי חנינא הוא דאמר כרבי נתן אלא רבי יוחנן דאמר כמאן הוא דאמר כר' נהוראי דתניא ר' נהוראי אומר ה' מותר ושבע אסור א"ל איפה לרבה בר בר חנה אתון תלמידי רבי יוחנן עבידו כר' יוחנן אנן נעביד כרבי חנינא בעא מיניה רב הונא מרב אשי חמש מהו א"ל אפילו ז' מותר ט' מאי א"ל אפילו ח' אסור בעא מיניה ההוא רצענא מרבי אמי תפרו מבפנים מהו א"ל מותר ולא ידענא מ"ט אמר[ח] רב אשי ולא ידע מר מ"ט כיון דתפרו מבפנים הוי ליה מגעל בסנדל גזרו ביה רבנן במגעל לא גזרו ביה רבנן בעא מיניה ר' אבא בר זבדא מר' אבא בר אבינא עשאו כמין[ט] כלבום מהו א"ל מותר איתמר נמי אמר רבי יוסי בר' חנינא עשאו כמין כלבום מותר א"ר ששת חיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר תניא כוותיה דרב ששת[י] לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא יטייל מבית לבית אפילו ממטה למטה אבל מטלטלין אותו לכסות בו את הכלי ולסמוך בו כרעי המטה ור' אלעזר בר' שמעון אוסר נשרו רוב ממסמרותיו ונשתייר בו ד' או ה' מותר ורבי מתיר עד שבע[יא] חיפהו בעור מלמטה וקבע לו מסמרות מלמעלה מותר עשאו[יב] כמין כלבום או כמין טס או כמין יתד או שחיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר הא גופה קשיא אמרת נשרו רוב מסמרותיו אע"ג דנשתיירו ביה טובא והדר תני ארבע או חמש אין טפי לא א"ר ששת לא קשיא כאן שנגממו כאן שנעקרו: ארבע או חמש מותר: השתא חמש שרי ארבע מיבעיא א"ר חסדא ארבע מסנדל קטן וחמש מסנדל גדול: ורבי מתיר עד שבע: והתניא רבי מתיר עד שלש עשרה נוטה שאני השתא דאתית להכי לרבי יוחנן נמי לא קשיא נוטה שאני אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רב אחדבוי בר מתנה אמר רב מתנה אין הלכה כר' אלעזר בר' שמעון פשיטא[יג] יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון בהא קמ"ל אמר רבי חייא אי לאו דקרו לי בבלאי שרי איסורי שרינא ביה טובא וכמה בפומבדיתא אמרין עשרין וארבע בסורא אמרין עשרין ותרתין אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך עד דאתא מפומבדיתא לסורא חסר תרתי: ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה:

הא

משלחין כלים ביו"ט בין תפורין בין שאינן תפורין אבל לא סנדל המסומר. אלמא לאו בר מעבעיה ביו"ט הוא דהא קתני התם כל שנאותין בו ביו"ט משלחין אותו: **איכא דינופיא.** שאין עושין מלאכה וקבצין לצתי כנסיות ולצתי מדרשות כי ההיא מעשה דהוה בינופיא: **דחיסורא.** בעשיית מלאכה: **ואפילו לרבי חנינא בן עקיבא.** בפרק חומר בקדש[ט] גבי נוטה מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ולא בשאר נהרות אבל י"ט ושבת כי הדדי נינהו דתנן אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד א"ר יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לחזק אבל לנוי מותר וכמה לנוי ר' יוחנן אמר חמש בזה וחמש בזה ור' חנינא אמר שבע בזה ושבע בזה א"ל ר' יוחנן לרב שמן בר אבא אסברא לך לדידי שתים מכאן ושתים מכאן ואחת בתרסיותיו לר' חנינא ג' מכאן וג' מכאן ואחת בתרסיותיו מיתיבי סנדל הנוטה עושה לו שבע דברי רבי נתן ורבי מתיר בי"ג בשלמא לרבי חנינא הוא דאמר כרבי נתן אלא רבי יוחנן דאמר כמאן הוא דאמר כר' נהוראי דתניא ר' נהוראי אומר ה' מותר ושבע אסור א"ל איפה לרבה בר בר חנה אתון תלמידי רבי יוחנן עבידו כר' יוחנן אנן נעביד כרבי חנינא בעא מיניה רב הונא מרב אשי חמש מהו א"ל אפילו ז' מותר ט' מאי א"ל אפילו ח' אסור בעא מיניה ההוא רצענא מרבי אמי תפרו מבפנים מהו א"ל מותר ולא ידענא מ"ט אמר[ח] רב אשי ולא ידע מר מ"ט כיון דתפרו מבפנים הוי ליה מגעל בסנדל גזרו ביה רבנן במגעל לא גזרו ביה רבנן בעא מיניה ר' אבא בר זבדא מר' אבא בר אבינא עשאו כמין[ט] כלבום מהו א"ל מותר איתמר נמי אמר רבי יוסי בר' חנינא עשאו כמין כלבום מותר א"ר ששת חיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר תניא כוותיה דרב ששת[י] לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא יטייל מבית לבית אפילו ממטה למטה אבל מטלטלין אותו לכסות בו את הכלי ולסמוך בו כרעי המטה ור' אלעזר בר' שמעון אוסר נשרו רוב ממסמרותיו ונשתייר בו ד' או ה' מותר ורבי מתיר עד שבע[יא] חיפהו בעור מלמטה וקבע לו מסמרות מלמעלה מותר עשאו[יב] כמין כלבום או כמין טס או כמין יתד או שחיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו מותר הא גופה קשיא אמרת נשרו רוב מסמרותיו אע"ג דנשתיירו ביה טובא והדר תני ארבע או חמש אין טפי לא א"ר ששת לא קשיא כאן שנגממו כאן שנעקרו: ארבע או חמש מותר: השתא חמש שרי ארבע מיבעיא א"ר חסדא ארבע מסנדל קטן וחמש מסנדל גדול: ורבי מתיר עד שבע: והתניא רבי מתיר עד שלש עשרה נוטה שאני השתא דאתית להכי לרבי יוחנן נמי לא קשיא נוטה שאני אמר רב מתנה ואמרי לה אמר רב אחדבוי בר מתנה אמר רב מתנה אין הלכה כר' אלעזר בר' שמעון פשיטא[יג] יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי אלעזר ברבי שמעון בהא קמ"ל אמר רבי חייא אי לאו דקרו לי בבלאי שרי איסורי שרינא ביה טובא וכמה בפומבדיתא אמרין עשרין וארבע בסורא אמרין עשרין ותרתין אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך עד דאתא מפומבדיתא לסורא חסר תרתי: ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה:

הא

כשעלה מבבל לארץ ישראל ובא דרך סוריא מפומבדיתא: **חסר תרתי.** נפלו שתים ממסמרותיו בדרך: **לסורא חסר [תרתי].** דומה אצל דומה:

הא

עין משפט נר מצוה

ל א טוש"ע מ"ש סי' תקטו סעיף ג:
לא ב ג מיי' פ"ז יט מהל' שבת הלכה כ:

רב נסים גאון

ואפי' לר' חנניא בר עקיבא דאמר לא אסרו אלא בירדן וספינה וכמעשה שהיה. זה המעשה עיקרו (במעשה) [במסכת] חגיגה בפ' חומר בקודש (דף כג) וביבמות בפרק האשה [שהלכה] היא ובעלה למדינת הים שלום בינו לבינה (דף קסו) מאי מעשה שהיה דאמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה, ונמצא כזית מת תחוב בקרקעיתה של ספינה, באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ביירדן ובספינה. לא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה. גרסינן בגמ' דבני מערבא אמר ר' אבא מפני החשד שלא יהו אומרים איש פלוני נפסק סנדלו ותלאו בבית שחיו.

רבינו חננאל

ואסיקנא בסנדל מסומר אחד שבת ואחד יו"ט אסור דיו"ט ושבת כי הדדי נינהו. הא דר' חנינא בן עקיבא דאמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה, וכמעשה שהיה. מפורש ביבמות פרק האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, מעשה באחד שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ונמצא כזית מת תחוב בקרקעיתה של ספינה, באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעברום בירדן ובספינה. [ונרוך לעיין] התם כדי שיתברר לן השמועה היטב. קי"ל סנדל המסומר, לחזק אסור לנוי מותר, כרב יהודה אמר שמואל, דהא דייקי אשמעתיה לאוקומה, דאמרינן וכמה לנוי דשרי, ר' יוחנן אמר ב' מכאן וב' מכאן וא' בתרסיותיו, ר' חנינא אמר ג' מיכן וג' מכאן וא' בתרסיותיו. וכו' חנינא קיי"ל, דר' יוחנן לגבי ר' חנינא תלמיד הוא. והא דאמר ליה איפה לרבה בר בר חנה אתון תלמידי דר' יוחנן, אתון עבידו כר' יוחנן, לאו משום דהלכה כר' יוחנן אלא משום דבאתריה דר' יוחנן ביותר מחמש נהגו בו איסור, ודברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם. אור' אמי נמי קם ליה כר' חנינא דשבע מותר. והא דקתני ר' מתיר עד י"ג, בנוטה הוא, וכגון שניטל עקיבו ולדברי הכל. ור' חייא מתיר בה הרבה, בסורא אמרו כ"ב, בפומבדיתא אמרי כ"ד. תפרו לסנדל מבפנים שרי משום דהוי ליה מנעל, ואסנדל גזרו רבנן, אמנעל לא גזרו. כמין כלבום מותר. אמר רב ששת חיפהו כולו במסמרים כדי שלא יהא קרקע אוכל ממנו מותר. תניא כוותיה דרב ששת לא יצא האיש בסנדל מסומר ולא יטייל בו מבית לבית כו'. ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה. ירושלמי אמר ר' בא מפני חשד שלא יאמרו איש פלוני נפסק סנדלו ותלאו בבית שחיו.

ט) מדנמי רגיגו נגאלה שהיה גוזרם כגי מיעיה רב הונא מרב אמי וכו'.

מסורת הש"ס

ט) [תוספ' פ"ה ותוספ' יומא פ"ד], **ע)** [שם ש"ס], **פ)** [בכלות ט. ומ"ן], **צ)** [תענית כב.], **ק)** [פהגלרין יח:], **ר)** [דף כ.], **ש)** [וע"ע תוס' עירובין כ. ד"ה עד ותוס' יומא כג. ד"ה אתים ותוס' סוכה כ: ד"ה עד ותוס' כתובות מ. ד"ה אתים ודף ס. ד"ה רבי יהושע ותוס' ב"מ ע"ט: ד"ה השתא ותוס' נדה לז: ד"ה ארבעים],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה רב אשי וגא: **(ב)** שם מלמעלה מותר עשאו כמין עם כל"ל ותיבות כמין כלבום לו ממתק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה **ואפי'** לר"ח בן עקביא וכו' **וגמאמר.** עי' זבחים לב ע"א תוס' ד"ה מי מטאת:

לעזי רש"י

שול"א. סולייה.
אינגפיינ"א. פָּנָת (הצור העליון של הנעל).
פורדרי"ן [פודרי"ן]. מרופד.
טינגפילו"ן. קרס דו-חודי.

מוסף רש"י

משלחין כלים. נגנים (ביצה יד:). **אין בין יו"ט לשבת.** להיות מותר לטמחילה ביו"ט מה שאסור בשבת, אבל לענין עונשין יש הרגה, שזה בטקילה וכמכת חם בלאו גרירה (מגילה ז:).

מוסף תוספות

א. איכא אחרינו דשרו ביו"ט. ריטב"ם. ב. ור"ל. ריטב"ם. ג. [אבל] במה שאין בו מתוך ודבר השוה לכל נפש יום טוב ושבת שוים הם, ולענין זה אצל סנדל ראוי שיהו שוים. ריטב"ם. [ועי' פנ"י]. ד. איכא למידק דזימנין דדייק תלמודא הכי וכו' ואיכא דוכתי דלא פרכינן הכי. ריטב"ם. ה. [ן]כדאמרי אינשי ואפילו טובא. תוס' נדה לז: ו. דאין קושי מטהר לעולם. תוס' יומא כג. ז. המקשה. תוס' יומא כג. ח. דדוקא הוה. תוס' יומא כג. ט. דהוה דוקא. תוס' נדה לז: י. דלאו דוקא נקט אלא. תוס' נדה לז: יא. דדוקא קאמר. תוס' יומא כג.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ה. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הא יש ברגלו מכה. איכא למידק דנפיק ביחיד והשתא בעי תלמודא בהי מרגליו נפיק: **סנדל נשם נער עניד.** שלא ינגף ביתדות הדרכים וילטער הילכך כשרואין אותו נולע ויודעין שיש ברגליו מכה אין מוסדין אותו שטוען את השני בידו אלא מכיירין בו לפי מעשיו שפרסותיו קשות ואינו מלטער ביתדות הדרכים ולא נועלו אלא משום מכה ודיו בזה לבדו. ולגשון רבותינו[1] אי נמי מתכו עליה דלא חזו למכה לא שליף לה דמלטער ביתדות הדרכים מחמת המכה: **לשום פענוג עניד.** אדם איסטניס ורך ומכיירין מתוך מעשיו שנעל נעלו אחת שהוא איסטניס וחזו מכתה מוכחת עליה ומציינין שהמכה מונעתו מלנעול ולא תשדיר ליה. ולענין אחוכי נמי לא מחייכי עליה: **עשיתו מכה.** ורבי יוחנן סבירא ליה דהנועל סנדלים נועל של שמאל תחילה ואח"כ של ימין וקס"ד דהכי קאמר ליה א"כ שאנעול זה שוב לא אנעול של שמאל אחריו והגני יוצא ביחיד ועשית את זו של ימין כאילו היתה בה מכה. אלמא קסבר באותה שיש בה מכה. אלמא **דילמא כי ר' חייא סכירא ליה.** דאמר באותה שאין בה מכה נועל והכי קאמר ליה א"כ הריני יוצא ביחיד בזו של ימין ועשית את רגלי של שמאל כאילו יש בה מכה דאלא ביחיד באותה שאין בה מכה: **ואזדא ר' יוחנן.** דאמר עשיתם מכה דשמעינן מינה דאי הוה נעיל דימין ברישא תו לא הוה נעיל דשמאל בתריה לטעמיה דאמר דשמאל משיבא: **תפילין בשמאל.** כדילפינן במנחות (דף לז.) מעל יד כהה[2] אלא יד כהה דהיינו שמאל שהיא כהה לענין תשמיש: **הוה הדר ביה.** ולא עבדינן כר' יוחנן: **אין הלכה.** וכרבי יוחנן בענין למעבד: **יולא ידי שניהם.** עביד כתרוייהו: **וסיים דשמאליה וקטר.** נמלא נעילת ימין קודמת לשמאל כי מתניתא וקשיא שמאל לשל ימין ר' יוחנן: **חולץ של שמאל.** דזהו כבודו של ימין. כבולהו גרסינן של ימין בריש[3] חוץ מחולץ: **לא שיבא לו.** בפרק בתרא דעירובין (ד' לה:) מייתינן פלוגתייהו בגמרא: **דילמא.** שקיל להו מריש[4] אם בא לפנות וממעי להו ד' אמות: **דמומחה גברא ומומחה קמיע.** שעשה אדם זה קמיע זו לג' אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא ג' אנשים והקמיע מומחה שריפא כתב זה ג' אנשים. א"נ שכתב אדם זה ג' מיני קמיעים של ג' מיני מלאים לג' אנשים היינו איתמחי גברא בכל קמיעים שיעשה לעולם ומומחה קמיעה שנעשית[5] [קמיע זו] לג' אנשים מחולי זה בין שכתבה רופא זה בין שכתבה רופא אחר נעשה הקמיע מומחה: **אלא דיון דאיתמחי גברא.** בג' מיני קמיעות לג' בני אדם אע"ג דלא איתמחי קמיע שלא ריפא קמיע זה אדם מעולם: **מן המומחה.** משמע מאדם מומחה: **ולא קסבי בומן שאינו מומחה.** דליהוי משמע דקפיד אמומחה קמיע עצמו. קמיע אינו אלא לשון קשר ודעיקרין של שרשי סממנין נמי קרויין קמיע: **ולא שנכפה.** כלומר לא תימא דלא יצא אלא מי שבא עליו החולי כבר פעם אחת: **נכפה.** היינו חולי שאדם נופל מחמתו לארץ ומכהו בראשו במוחו ומפילו: **אלא שלא יכפה.** שבא ממשפחת נכפין ודומג אלא יכפה: בשיר

דעבד הבי עבד. פירוש[6] דבריתא לא פליגא אהבי יוחנן ולא ר' יוחנן אבריתא וה"פ כתפילין אע"ג דימין חשובה לענין בהן יד ובהן רגל וכן לענין תלוה יכול לנעול של שמאל תחילה בריתא נמי קמ"ל דאע"ג דשמאל חשובה לתפילין יכול לנעול של ימין תחילה ולא"ת א"כ אמאי הקפיד רבי יוחנן ולא ר' יוחנן על רב שמן שנתן לו של ימין כיון דיכול לנעול אחה שילבה תחילה ונראה לר"י דה"פ דעבד הבי עבד[7] מי שרולה לחבב של שמאל משום מצות תפילין הרשות בידו ומי שרולה לחבב של ימין יותר משום חשיבות של ימין הרשות בידו[8] ורבי יוחנן היה דרכו לחבב כל שעה של שמאל יותר ורב שמן בר אבא (לא) היה יודע מנהגו: **וסיים דשמאליה וקטר.** אומר ריב"א דדוקא לענין קשילה הוא דחשיבא של שמאל טפי משום דחשיבות תפילין הוא בקשירה אבל מיפסא לא ולהאי טעמא יש לנעול של ימין תחילה במנעלים שאין בהן קשירה: **דילמא מיפסקי ואתי לאתויינהו ד' אמות ברה"ר.** קשה לר"י דאפילו לא חייסינן דילמא מיפסקו אסור משום דזימנין דאיצטריך לבה"כ ואתי לאתויינהו ד"א ברה"ר דאם לקמן גבי קמיע[9] ומתוך פי' הקונטרס משמע דלא גרס דילמא מיפסקו ופי' דילמא שקיל להו מראשו אם בא ליפנות והקדוש מקורבי"ל אומר דגרסינן לה שפיר ואיצטריך טעמא דמיפסקו לתפילין של יד דאין צריך לחלוץ כשצריך לבה"כ[10] אלא של ראש[11] משום שי"ן[12]: **עד דמומחי גברא ומימחי קמיע.** [13]מלאה לר"י אאם כתב לאחד מאחד בשלש איגרות וריפאו אלשתן ג' בני אדם כל אחד אדם אחד היינו מומחי גברי וכאשר רפאו אלשתן אדם אחד בעיא היא בסמוך אי מימחי גברא או לא ודוקא לאותו לאחד הוא מומחה אבל לשאר לאחים לא ודוקא שכתבה הוא אבל אחר לא[14] ואם כל אחת מאיגרות ריפא אלא פעמים אפילו אדם אחד מומחות אלשתן[15] ואין הלאחר מומחה כל מקום שהוא אלא דוקא איגרת לבדה שהומחה והיינו מומחה גברא ומומחה קמיע שקמיע זה הומחה שריפא אלא פעמים וכתבו אדם מומחה שכתב אלאה קמיעין והועילו אלשתן:

אע"ג דלא מימחי קמיע. מלאה לכל אחן מימחי קמיע ולא גברא שהמחאת קמיע עדיפא מהמחאת הרופא כדמוכח לקמן דבהמחאת קמיע פשיטא ליה דאיתמחי אפילו באחד גברא ובאיתמחי גברא מספקא ליה אי איתמחי בתלת קמיע לאחד גברא אי לא[16]:

אע"ג דלא מימחי קמיע. קשה לרשב"א[17] הכי מאחר דאיתמחי גברא ולא קמיע כיון שהאיש מומחה לכתוב לאחן זה[18] אלא כתב אלא מלאה זו אלא מלאה זו ולאי תועיל ואומר ר"י דנ"מ אפילו אבד אדם מאחתו אלא ולא אפילו אבד אדם מאחתו: **ולא קתני בזמן שאינו מומחה.** קשה לרשב"א דלעולם בעינן תרוייהו ואי הוה תני הכי הוה משמע מומחה קמיע ולא גברא ו"ל דאינו מומחה משמע שפיר בין אגברא בין אקמיע דהא לקמן תניא איזהו קמיע מומחה כו' ומוקמינן לה לאמתוי גברא: כל

ר' מאיר, כדאמרינן בסיפא אלא האי תנא הוא דתניא המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד איש ואחד אשה כו', עד כאן לא פליגי אלא בחדשות ובישנות אבל באשה לא פליגי דקסבר תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא ונשים חייבות. ומכלל דבריהם למדנו שר' מאיר ור' יהודה סברי שבת לאו זמן תפילין היא. ועל דעת מי שסבר שבת לאו זמן תפילין היא הויא לה מצות עשה שהזמן גרמא לפי שהיא נוהגת בחול בלבד, ואלו שחייבו הנשים בה סברו כי חובתה נוהגת בכל עת ואינה מיוחדת בזמן ידוע. בפ' האשה נקנית (קדושין לה) אמרו מאן שמעת ליה דאמר תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמה ר' מאיר היא. ואמרו עוד ולר' יהודה דאמר ב' כתובין הבאין כאחד מלמדין ותפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא, מאי איכא למימר. וזה הברייתא דפליגו בה ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא עם הברייתא בתראה דהיא דברי ר' עקיבא אשכחנן [נ"א: תמצאם אף] במס' דמנחות בפ' הקומץ את המנחה (לו). ואשכחנן [וראה זה תמצא] עוד בגמ' דלא תצא אשה במחט נקובה [לקמן סב], אקשייה אביי לרב יוסף מדברי הברייתא. ואותביה רב יוסף התם קסבר ר"מ לילה זמן תפילין ושבת זמן תפילין.

מסורת הש"ס

1) [נעיל יט: וש"ן], 2) [נרכות נט:], 3) [מס' ד"מ פ"ן], 4) [מירוכין לה: ע. ממות לז:], 5) [נס ולקמן סב.], 6) [תוספתא פ"ס], 7) [נעיל ס. נמשנה], 8) [שמות יזן], 9) [רש"ן],

גליון הש"ם

תוס' ד"ה **דילמא** מיפסקי וכו' **אלא** של **ראש** משום שי"ן: עי' מנחות לה ע"ב תוס' ד"ה אלו תפילין:

רבינו חננאל

סוגיא כתייא בר רב דאמר נועל הרגל שאין בה הכאה, כי הרגל שיש בה הכאה המכה מוכחת עליה, 1)דר' יוחנן קאי כוותיה, הלא תראה כיון שהביא לו רב שמן בר אבא הסנדל של ימין והיה ראוי לו [להביא] של שמאל, שהדין לנעול השמאל תחלה, אמר לו עשיתה השמאל מכה ואמרת בדעתך כיון שהשמאל מוכה אין לה נעילת סנדל לפיכך הבאתה לי של ימין. ש"מ דסבר ר' יוחנן כי מי שאין עליה מכה היא שיש בה נעילת סנדל, ומי שיש בה מכה היא נשארת יחיפה. ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר כתפילין מה תפילין בשמאל אף מנעל בשמאל. **ואסקא** רב אשי דזמנין חזינא לרב כהנא דנועל של שמאל תחילה ואח"כ של ימין, וזימנין חזינא דנועל של ימין תחילה ואח"כ של שמאל ולא קפיד. וקו"ל כוותיה דרב אשי דהוא בתרא. **ולא בתפילין ואם יצא אינו חייב חטאת.** אסיקנא לישנא בתרא אמר רב ספרא לא תימא מתניתין דקתני אם יצא אינו חייב חטאת אליבא דמאן דאמר שבת זמן תפילין הוא, אלא אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא חיוב חטאת ליכא, מ"ט דדך מלבוש עביד, והוצאה דרך מלבוש אינו חייב ומפורש בפרק אחרון דעירובין, ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה. אוקמה רב פפא אי איתמחי גברא אע"ג דלא איתמחי קמיעא, שרי למיפק ביה בשבת, ודייק ממתניתין דקתני בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו [מן המומחה] הקמיע עצמו.

1) נרשם מזה דלכיעו הי' לו גי' אחרת כגוגרא דל"ש ע"כ ש"ל כמיש כד רב ול"ע.

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פי"ו מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שז סעיף ז: לג ב טוש"ע א"ח סי' כ סעיף ד: לד ג שם סעיף ס: לה ד טוש"ע א"ח סי' ד סעיף י: לו ה מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שז סעיף ז: לז ו ז ח מיי' ומגיד שם טוש"ע א"ח שם סעיף כה:

מוסף תוספות

א. דהוה ס"ל לרב יוסף דרבי יוחנן ברייתא שמיע ליה אלא. מי' הר"ן. ב. [ד]ברייתא לא קפדא אלא לנועלן על הסדר ושלא יגעול פעמים של ימין ופעמים של שמאל [ולכן]. מי' הר"ן. [ועי' מהר"ם]. ג. דלכל חד וחד איכא טעמא. מי' הר"ן. ד. של כתב. רשב"א. ה. דליכא משום בית הכסא הואיל ומחופות עור. רשב"ם. [ועי' מגמות לה: כמוה"ר אלג, ועי' פי"ן]. ו. הדינו. רשב"ם. ז. דכתיב בהו. רשב"ם. ח. פרש"י שעשה אדם קמיע זו לשלשה אנשים דנעשה אדם זה מומחה שריפא שלשה בני אדם והקמיע מומחה שריפא כתב זה שלשה אנשים, ובקשה לפרושו דהא אמרינן לקמן חד קמיע לתלתא גברי איתמחי קמיע גברא לא איתמחי, עוד פירש רש"י לשון אחר כגון שריפא רופא זה ג' מיני חלאים בשלשה מיני קמיעין דאז מימחי גברא לכל הקמיעין גם לחלאים אחרים מידי דהוה אנגח שור וחמור וגמל דנעשה מועד לכל, ומימחי קמיע כגון שזה הקמיע ריפא חולה אחד ג' פעמים, ולא נהירא פירושו דאשו אם הוא בקי בשלשה מיני קמיעין וכי בשביל זה יחשב מומחה גם לקמיעין אחרים שאינו בקי בהם, הילכך. תוס' הרא"ש. [ועי' פי"ן]. ט. [ד]אין הקמיע מומחה. תוס' הרא"ש. י. לכל אדם. תוס' הרא"ש. יא. אלא דמאי דהוה רבותא טפי נקט. מי' הר"ן. יב. לפירוש ר"י. תוס' הרא"ש. [ועי' מהרש"א, מהר"ם, ומגה של מן]. יג. בכל מקום. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

אמר רב ספרא לא תימא אליבא דמאן דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא וכו'. משתמה עיקר דילה במסכת עירובין בפרק המוצא תפילין (דף צז) דתניא ושמרת את החקה הזאת למועדה, מימים ימימה ימים ולא לילות, מימים ולא כל הימים פרט לשבתות ולימים טובים דברי ר' יוסי הגלילי. ור' עקיבא כר' יוסי הגלילי סבירא ליה דאמר שבת לאו זמן תפילין היא, כמו שאמרה הברייתא דתניא ר' עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים, ת"ל והיה לך לאות על ידך מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות. וחקרו בתלמוד לידע איזה תנא דקסבר שבת (לאו) זמן תפילין. ונשאו ונתנו בדבר זה הרבה עד שקיימו כי הוא

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות